

EESTI RAHVASTIKUSTATISTIKA ÜHTLUSARVUTUSTE PROGRAMM

Eesti rahvastiku andmepanga hoidmine ja täiendamine
1.01.2002 — 31.12.2002 (leping 1-11/02/8)

ARUANNE

Lepingu objekti — Eesti Rahvastiku Andmepanga (ERA) — eesmärk on ajas ja ruumis võrreldava Eesti rahvastikuandmestiku koondamine, kirjeldamine ning säilitamine elektrooniliseks kasutamiseks valmisoleval kujul. ERA on algatatud eesti rahvastikuteadlaste ühistööna ja teda haldab Eesti Kõrgkoolidevaheline Demouuringute Keskus. Korrastatud andmestik on aluseks riigistatistiliste tööde, teadusanalüüsi ja muu ühiskonnatarviliku väljundi ettevalmistamisel, samuti kesksemate rahvusvaheliste päringute tagamisel usaldusväärse rahvastikuteabega. Viimatinimetatud vajadus kipub järjest suurenema seoses Eesti astumisega Euroopa Liitu ning Euroopa rahvastikustatistika ühtlustusprogrammi ellukutsumisega.

Andmepank sisaldab agregeeritud rahvastikuandmeid, toetudes alljärgnevatele põhimõtetele: (1) andmepank koondab rahvastiku-alast teavet kõigist kolmest peamisest andmeallikast (loendus-, sündmus- ja küsitlusstatistika); (2) andmepank hõlmab korrastatud ja võrreldavaid aegridu, vaid erijuhtudel sisaldub ka muud teavet; (3) andmepank sisaldab rahvastikunäitajaid, mis on arvutatud rahvusvaheliselt soovitatava meetodika alusel; (4) peamiseks andmeüksuseks — kus iganes võimalik olemasolevaid andmepiiranguid arvestades — on omavalitsus, kui stohhastilisuskriteeriumi järgimine või representatiivsusnorm ei nõua teisiti.

Käesoleva aruandeaasta lepingu raames on teostatud töid kahes peamises suunas, vastavalt sisukirjeldusele ja kalenderplaanile: (1) ERA hoidmine ja metodoloogiline kindlustamine ning (2) ERA täiendamine, Eesti Rahvastikustatistika Ühtlusarvutuste Programmi raames saadud tulemustega. Samuti on ERA kasutatud riigistatistiliste tööde ja rahvusvaheliste päringute tagamiseks, kooskõlas lepete ja pöördumistega. Märkimisväärselt tõsiselt on arvesse võetud kõnealuse alamprogrammi pikemaajaliste sihtide kindlustamist.

(1) Esimesel põhisuunal on tegemist pidevtööga, millel pole perioodiliselt fikseeritavat tulemust; tööde edukus väljendub võimaluses ERA kasutada. Metodoloogilise kindlustamise osas on aruandeaastal jätkunud rõhuasetus XX sajandi Eesti rahvastikustatistilist arvandmestikku sisaldavate trükiste, isikudokumentide ning teiste rahvastikusündmusi kajastavate materjalide (sh tsensuurialaste) koondamisele ja läbitöötamisele. Võrreldavuse kindlustamisel rahvusvahelises ulatuses on teistest olulisemad olnud konsultatsioonid Euroopa Observatooriumiga, kes esindab nii Euroopa Rahvastikukomitee kui Eurostat'i rahvastikustatistilist korraldust. Teisalt on, kooskõlas Euroopa Rahvastikukomiteega, antud abi ja konsultatsioone Lõuna-Kaukaasia riikidele (Gruusia, Aserbaidžan, Armeenia), mis tipnesid riigiandmekorraldusliku seminariga Tallinnas. Samuti on EL ja Eurostat'i vahendusel antud rahvaloenduse korralduse alast abi Makedooniale. Aruandeperioodil on pidevalt jätkunud ERA tutvustamine.

(2) ERA on täiendatud, suuremaid lisandusi nimetades, Hiiumaa ja Läänemaa rahvastikusündmuste aegriudadega 1965-1990:

sünd
surm (mehed, naised)
abiellumine

lahutus
imikusurm (poisid, tüdrukud)
surnultsünd
sisseränne
väljaränne

ning 1989 aasta (26 sisutabelit) ja 1979 aasta (13 sisutabelit) loenduse uustöötusega. Samuti on lisatud 1959 ja 1970 aasta loenduset võrreldavad andmetabelid.

ERA rakendustest väärrib teiste hulgas esiletõstmist tarviliku teabe kindlustamine Eesti Rahvastiku Aastaraamatu sarjale. Kõnealuse sarja üheks oluliseks eesmärgiks Euroopa riikides — samavõrra plaanitult ka Eestis — on esitada rahvastikuarenguline analüüs pikemaajaliste suundumuste ning riikidevahelist võrdlusperspektiivi arvestavalt, et hetkeolukorra konstanteerimise kõrval mõista põhjuseid ja kavandada otsuseid. Sissejuhatava andmekorraldust kirjeldava peatüki kõrval toetuvad kõik Eesti Rahvastiku Aastaraamatu osad ERA andmestikule, *resp* ilma nimetatud allikata poleks võimalik asjaomasesse Euroopa koostöösse liituda. Mitmesuunaline rahvusvaheline koostöö andmestiku osas hõlmas EN Rahvastikukomitee ja Eurostati, samuti rahvuslike demograafiainsituutide asjaomaseid üksusi. Siseriigiliselt on vastavalt pöördumisele antud tuge Siseministeriumi välismaalaste tööandmestiku loomisel.

Tööde teostamisel on peamisteks tarkvara programmpakettideks *SPSS-Windows*, versioonid 6.1 ja 10.0 ja *Lotus*, versioonid 4.01 ja 5.0 (Windows). Täiendavalt on kasutatud kujundusel (ja hoitud trükivalmis) programmi *Wysiwyg* ning tekstitöötlusel paketti *Word* (Windows), versioonid 6.0 ja 2000. Teostatud arvutus- ja kujundustööde infotehnoloogiline maht oli kokku 94 Gb, Eesti Rahvastiku Andmepanka lülitatud andmestiku kogumaht on 485 Mb. Täiustatud on tehnilist töökeskkonda, mitmelaadselt täienes metodoloogiliste, isikudokumentide ja statistiliste materjalide kogu. Eesti Rahvastikustatistika Ühtlusarvutuste Programmi raames teostatud arvutuste maht on teadaolevalt ületanud aastast-aastasse algselt plaanitu, seetõttu on ka asjakohaste andmete lülitamine ERAsse nõudnud hoopis rohkem aega ja vahendeid. Siiski, ERA paindlik struktuur võimaldas aruandeaastal kõigi töödega õigeaegselt ja lisaraha juurde taotlemata hakkama saada.